

**EUROPOS KREDITŲ PERKĖLIMO IR KAUPIMO SISTEMOS (ECTS) NACIONALINĖS KONCEPCIJOS
PARENGIMAS: KREDITŲ HARMONIZAVIMAS IR MOKYMO SI PASIEKIM AIS GRINDŽIAMŲ
STUDIJŲ PROGRAMŲ METODIKOS KŪRIMAS BEI DIEGIMAS
VP1-2.2-ŠMM-08-V-01-001**

Ižanginės pastabos

Lietuvos aukštojo mokslo sistemoje studijų kredito sąvoka vartojama nuo 1993 metų. Tačiau nei studijų kreditų kiekio ir apimties skaičiavimas, nei jų kaupimo, perkėlimo ar kitokio pritaikymo nuostatos iki šiol nėra aiškiai apibrėžtos ir detalizuotos dokumente, kuris bendru sutarimu būtų priimtinas visoms Lietuvos aukštosioms mokykloms. Dėl šios priežasties studijų kredito teikiamos galimybės išnaudojamos nepakankamai, aukštojo mokslo ir darbinės veiklos santykis yra sudėtingas, o ir pačių aukštųjų mokyklų tarpusavio bendradarbiavimas tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu kartais apsunkinamas.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, siekdama įgyvendinti priištus tarptautinius įsipareigojimus ir sudaryti prielaidas diegti harmonizuotą studijų kredito sampratą visose šalies aukštosiose mokyklose, 2009 metais inicijavo Europos Sąjungos struktūrinių fondų remiamą projektą VP1-2.2-ŠMM-08-V-01-001 „Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) nacionalinės koncepcijos parengimas: kreditų harmonizavimas ir mokymosi pasiekimais grindžiamų studijų programų metodikos bendru darbu ir sutarimu kūrimas bei diegimas“ (toliau – Projektas). Buvo nuspręsta, kad Lietuvos nacionalinė studijų kreditų sistema bus kuriama Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (angl. *European Credit Transfer and Accumulation System*, toliau – ECTS) pagrindu.

ECTS ir joje vartojama studijų kredito samprata akademeinei bendruomenei yra žinoma dėl jau ne vieną dešimtmetį įgyvendinamų tarptautinių studijų mainų. Daugelio Europos šalių aukštųjų mokyklų bendruomenės jau ne vieną dešimtmetį dalyvauja ir Europos švietimo struktūrų suderinimo (angl. *Tuning Educational Structures in Europe*, toliau – *Tuning*) procese, kaupia patirtį kreditų harmonizavimo, remiantis ECTS, srityje. Svarbu paminėti, kad pati ECTS koncepcija Europoje evoliucionavo ir dabar reiškia ne visai tai, ką reiškė ECTS atsiradimo pradžioje – 1995 metais.

Projekto uždavinys buvo nacionalinėje aplinkoje reflektuoti naujausią tarptautinę mintį. Įgyvendinant Projektą, pasitelkus užsienio ekspertus, buvo siekiama sutelkti kuo daugiau šalies aukštosioms mokykloms atstovaujančių akademinės bendruomenės narių, kad jie bendru darbu ir sutarimu sukurtų prielaidas, leisiančias visos šalies mastu harmoningai įgyvendinti ECTS ir *Tuning* idėjas bei užtikrinti sklandų nacionalinio studijų kredito funkcionavimą Europos ir pasaulio aukštojo mokslo erdvėse.

Vykdamt Projektą buvo parengti dokumentai, sudarantys nacionalinės studijų kreditų sistemos įgyvendinimo metodines gaires. Jie padės Lietuvos aukštosioms mokykloms pereiti prie naujosios studijų kredito sampratos, o tarptautiniams partneriams bus aiškiai deklaruota egzistuojanti nacionalinė sistema. Visa tai apibendrinta nacionalinėje studijų kreditų sistemos koncepcijoje (toliau – Koncepcija), kuri leis vienodai suvokti ir naudoti studijų kreditą Lietuvos aukštosiose mokyklose.

NACIONALINĖS STUDIJŲ KREDITŲ SISTEMOS KONCEPCIJA

I. Prielaidos

1999 metais Lietuva tapo **Bolonijos proceso** nare, kartu įsipareigodama pertvarkyti nacionalinę studijų kreditų sistemą ir ją suderinti su tarptautinėmis aukštojo mokslo plėtros tendencijomis. Vienas pagrindinių šios pertvarkos tikslų – nacionalinio studijų kredito susiejimas su vyraujančiu Europos bendros „akademines valiutos“ statusą įgijusiu ECTS kreditu.

Lietuvos Respublikos Seimo 2009 metų balandžio 30 d. priimtu **Mokslo ir studijų įstatymu** apibrėžta nauja nacionalinio studijų kredito samprata, orientuojanti visus studijų proceso dalyvius siekti aiškiai iš anksto apibrėžtų studijų rezultatų: „**Studijų kreditas** – studijų dalyko apimties vienetas, kuriuo matuojami studijų rezultatai ir studento darbo laikas.“

Anksčiau Lietuvoje taikytas studijų kreditas buvo skirtas studijų apimčiai matuoti (studento darbo valandomis). Naujojoje apibrėžtyje akcentuojama kita studijų kredito dimensija – **studijų rezultatai**, ir taip įtvirtinama dualistinė studijų kredito samprata. Kreditas tampa ne tik ir ne tiek studijų laiko apskaitos vienetu, bet visų pirma per studijas įgytų kompetencijų fiksavimo, kaupimo ir perkėlimo instrumentu.

Dualistinė yra ne tik studijų kredito, bet ir studijų rezultatų samprata, nes studijose ugdomos kompetencijos programos ar dalyko (modulio) apraše yra išreiškiamos studijų siekinių forma, o konkretūs studento pasiekti studijų rezultatai tampa individualiais studento pasiekimais.

Taigi naujojo studijų kredito esmė – **studento darbo laiko** siejimas su aiškiai apibrėžiamais **studijų siekiniais**. Ir atvirkščiai – studijų siekiniai turi būti numatomi tik kartu su jiemis pasiekti adekvačiu studento darbo laiku (studento darbo krūviu). Nustatydamas naują studijų kredito sampratą, Mokslo ir studijų įstatymas kartu įtvirtino ir naujas teorines bei metodologines studijų programų rengimo ir įgyvendinimo prielaidas.

Nacionalinės studijų kreditų sistemos **metodologinis pagrindas** – įgyvendinant ECTS ir *Tuning* įvairių Europos šalių sukaupta patirtis, suformuluoti principai, jų diegimo ir taikymo nuostatos. Ši nacionalinę ir tarptautinę studijų darną užtikrinanti metodologija leidžia adekvačiai aprašyti ir tarpusavyje palyginti skirtingų šalių aukštųjų mokyklų studijų programas, atsižvelgiant į studijų siekiniams pasiekti reikalingą studento darbo laiką ir jų ugdomas kompetencijas.

Suderintas su ECTS nacionalinis studijų kreditas, be kita ko, kuria, nulemia ir padeda įtvirtinti:

- teikiamų kvalifikacijų skaidrumą ir pripažinimą šalies ir tarptautiniu mastu;
- geresnį susikalbėjimą su darbo rinka ir visa visuomene;
- paprastesnes studentų ir dėstytojų judumo sąlygas;
- aiškų ir pagrįstą mokymosi metu sukaupitų kreditų perkėlimą į kitas studijų programas šalyje ir užsienyje;
- mokymosi visą gyvenimą prielaidas; formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi metu įgytų kompetencijų pripažinimą;
- sklandų tarptautinio išorinio studijų kokybės vertinimo iniciatyvų diegimą;
- aktyvesnį studentų dalyvavimą studijų procese;
- studijų programų atnaujinimą, pereinant prie kompetencijomis ir studijų siekiniais grindžiamų studijų;
- dermę su nacionaline kvalifikacijų sistema;
- palyginamumą su kitomis kreditų sistemomis;
- lengvesnį studijų programų derinimą, kuriant ir įgyvendinant jungtines ar tarpkryptines studijų programas.

Svarbu pastebėti, kad visos esminės ECTS, *Tuning* ir šios Konceptijos nuostatos bei taikymo principai yra skirti **tiek formaliajam, tiek neformaliajam** mokymuisi, nors šiuo metu pagrindinis dėmesys skiriamas formaliosioms aukštųjų mokyklų studijoms.

II. Sąvokos

ECTS ir *Tuning* metodologijos pagrindu sukurta nacionalinė studijų kreditų sistema yra paremta studento darbo krūviu (mokymosi apimtimi), kuris yra reikalingas numatomoms ugdyti kompetencijoms ir studijų siekiniams pasiekti. Pagrindinė idėja – viena vertus, studijų programa ir kiekvienas jos dalykas (modulis) turi būti orientuotas į aiškiai apibrėžtus studijų siekinius, būtinus kompetencijoms, sudarančioms siekiamos aukštojo mokslo ir profesinės kvalifikacijos turinį, įgyti; kita vertus, studijų programos ir dalykų (modulių) aprašuose turi būti nurodomas studijų siekiniams pasiekti adekvatus studento darbo krūvis, mokymo(si) ir (įsi)vertinimo būdai bei formos. Taigi svarbiausios nacionalinės Konceptijos kategorijos yra šios: kompetencija, kvalifikacija, studijų siekiniai, studento pasiekimai, studento darbo krūvis, studijų kreditas ir modulis.

Kompetencija (angl. *competence*) – dinamiškas žinių, gebėjimų ir vertybinių nuostatų derinys, įgalinantis tinkamai atlikti veiklą. Studijų metu ugdomų ir plėtojamų kompetencijų svarbiausi komponentai yra:

- tam tikros žinios, jų supratimas;
- gebėjimas taikyti turimas žinias tam tikrose situacijose;
- vertybinės nuostatos.

Kompetencija yra sudėtinė kvalifikacijos dalis. Priklausomai nuo sudėtingumo kvalifikaciją gali sudaryti nuo keleto iki keliolikos kompetencijų. Kompetencijos skirstomos į dvi grupes – bendrąsias kompetencijas (angl. *generic competences*) ir dalykines kompetencijas (angl. *subject specific competences*). Kompetencija įgyjama siekiant studijų siekiniais aprašytų studijų tikslų.

Kvalifikacija (angl. *qualification*) – teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų tam tikrai veiklai, visuma.

Studijų siekiniai (angl. *intended learning outcomes*) – žinių, gebėjimų ir vertybinių nuostatų deriniai, kuriuos turėtų įgyti studentas, sėkmingai baigęs studijų dalyką (modulį) ar visą studijų programą. Tai yra išmatuojama mokymosi patirties charakteristika, leidžianti nustatyti, kokios ir koku lygmeniu kompetencijos įgyjamos. Studijų programos ar dalyko (modulio) siekinius, išreikštus teiginiais programos ar dalyko (modulio) aprašuose, formuluoja akademinės bendruomenės atstovai kartu su atitinkamo būsimo veiklos lauko ir visuomenės atstovais.

Privalu skirti studijų siekinius, kaip formaliojo aprašo dalį ir patikrinamą studijų proceso komponentą, nuo studento pasiekimų, kaip galutinio individualaus studijų rezultato, leidžiančio suteikti kvalifikaciją.

Studento pasiekimai (angl. *achieved learning outcomes*) – studento pasiektas individualus kompetencijų lygis, kuris nustatomas apraše numatytais būdais ir formomis vertinant studijų dalyko (modulio) ar visos studijų programos studijų siekinius.

Studento darbo krūvis (angl. *student workload*) – valandomis matuojama ir studijų kreditais išreiškiamą studento veiklos apimtį, būtina statistiniam studentui numatytiems studijų siekiniams pasiekti. Kiekvieno studijų dalyko ar modulio apraše turi būti nurodyta, kiek iš viso valandų ir kokia forma (dalyvaudamas paskaitoje, seminare, pratybose ar konsultacijose, rengdamas rašto darbą ar projektą, atlikdamas praktiką, savarankiškai atlikdamas namų darbus, besirengdamas egzaminui, laikydamas egzaminą ir kt.) turi dirbti studentas, kad sugebėtų pasiekti numatytus tikslus.

Studijų kreditas (angl. *credit*) – studijų apimtį vienetas, kuriuo matuojamas studento darbo krūvis, reikalingas numatytiems studijų programos ar dalyko (modulio) siekiniams pasiekti, taip pat pripažinti neformaliojo ar savaiminio mokymosi būdu įgytas kompetencijas, kai siekiama jas pripažinti formaliosiose studijose.

Modulis (angl. *module*) – iš vieno ar kelių turinio požiūriu susijusių dalykų sudaryta aukštosios mokyklos nustatyto standartinio dydžio studijų programos dalis, turinti apibrėžtą tikslą, studijų siekinius, studijų metodus bei vertinimo kriterijus. Kiekvieno modulio apimtį gali būti arba tiksliai nustatytas dydis, pvz., 5 kreditai, arba to dydžio kartotinis, pvz.: 10 kreditų, 15 kreditų, 20 kreditų ir t. t.

III. Studijų programa

Kertinė nacionalinės studijų kreditų sistemos prielaida yra studijų proceso orientacija į iš anksto apibrėžtas kompetencijas, kurias turi įgyti atitinkamos kvalifikacijos siekiantis studentas. Numatytoms kompetencijoms įgyti reikalingas mokymosi turinys, mokymo(si) ir (įsi)vertinimo metodai bei mokymosi laikas. Studijų programų kūrėjų ir vykdytojų bei vadybininkų dėmesio **centre atsiduria studentas** ir studijų siekiniai, todėl tokias studijas galima apibūdinti kaip į studentą orientuotas studijas. Ši orientacija iš esmės skiriasi nuo tradicinės aukštojo mokslo praktikos, daugiau pagrįstos dėstytojo ar studijuojamos mokslo disciplinos perspektyva.

- Vienų metų nuolatinėms studijoms skiriama 60 kreditų. Šie kreditai matuoja vidutinį statistinio studento darbo krūvį (studijų ištestine forma vienų metų apimtis ne didesnė kaip 45 kreditai);
- vieną kreditą, priklausomai nuo studijų siekinių, atitinka nuo 25 iki 30 statistinio studento darbo valandų;
- kreditais matuojamos ne tik pačios studijų programos, bet ir kiekvienos studijų programos dalies – studijų dalyko ar modulio – apimtis;
- pirmosios pakopos studijų apimtis – nuo 180 iki 240 kreditų;
- antrosios pakopos studijų apimtis – nuo 90 iki 120 kreditų;
- kreditai visada apibrėžiami tuo lygmeniu, kuriuo jie suteikiami, t. y. programa ar dalykas (modulis), už kurį suteikiami kreditai, turi būti aiškiai priskiriami studijų pakopai;
- visos kompetencijos turi būti aiškiai aprašytos studijų siekinių forma; studijų siekiniai – būtinas kiekvienos studijų programos ir kiekvienos jos sudedamosios dalies – studijų modulio ar dalyko – aprašo atributas. Aprašuose taip pat turi būti aiškiai nurodytas ir studijų siekiniams pasiekti būtinas darbo laikas, matuojamas valandomis, bei kelias jiems pasiekti, t. y. – mokymo(si) ir (įsi)vertinimo būdai ir formos.
- aprašai yra atskaitos taškas, fiksuojantis studijų siekinius, kuriuos studentas įsipareigoja pasiekti, o aukštoji mokykla – suteikti (užtikrinti sąlygas), šiems siekiniams pasiekti reikalingą laiką ir būdus.

Paprastai studijos vyksta pagal iš anksto parengtas studijų programas. Tačiau šiuolaikiniame greitai kintančiame pasaulyje vis labiau auga individualizuotų kompetencijų rinkinių, įvairialypių kvalifikacijų sąsajų poreikis. Į kompetencijų ugdymą orientuotos studijos numato ir **individualizuotas studijų programas**, kurios, viena vertus, studentui suteikia daugiau pasirinkimo galimybių (pagrindinės ir gretutinės studijos, gilinimasis į savo kryptį, kitų kryptių studijavimas, studijų programos formavimas pasirenkant alternatyvius dalykus ar modulius), kita vertus, gali būti ne taip glaudžiai susietos su konkrečia studijų kryptimi (tarpkryptinės, laisvosios studijos). Tokiais atvejais studijos grindžiamos studijų pakopų ir kryptių aprašuose, bendruosiuose studijų programų reikalavimuose ir dalykų (modulių) aprašuose įvardytomis kompetencijomis bei studijų siekiniais.

Studijų programos kūrimo, atnaujinimo ir įgyvendinimo principai

1. Kompetencijomis grindžiamos studijų programos kūrėjų ir vykdytojų pirmasis žingsnis – apibrėžti būsimos studijų programos rengiamų absolventų **vietą veiklos pasaulyje**, pagrįsti programos **reikalingumą** ir **galimybes** ją **įgyvendinti**. Reikia atsižvelgti į visuomenės, rinkos ir individo poreikius, aukštosios mokyklos išteklius.

2. Svarbu apsispręsti dėl programos ugdomų **kompetencijų** (angl. *programme competences*), atitinkančių numatomą absolventų būsimosios veiklos lauką, ir įvardyti absolventams suteikiamą **kvalifikaciją**. Siekiamoms kompetencijoms ugdyti ir kvalifikaciniam

laipsniui apibrėžti pasitelkiami studijų pakopų aprašai¹, studijų sričių ir krypčių (bei šakų) klasifikatorius². Siekiamoms iš(si)ugdyti bendrosioms ir dalykinėms kompetencijoms išgryninti naudotini įvairūs nacionaliniai ir tarptautiniai dokumentai, apibrėžiantys kompetencijas ir jų lygmenis. Siekiant iširti naujos studijų programos reikalingumą ir užtikrinti, kad programos ugdomos kompetencijos atitiktų šiuolaikinės visuomenės ir būsimos veiklos srities poreikius, šalia **akademinės bendruomenės** (dėstytojų, studentų) į programos kūrimą įtraukiami esami ir potencialūs **darbdaviai**, aukštosios mokyklos **alumnai**, veiklos sričių **organizacijos**, atliekamas **veiklos lauko tyrimas**.

3. Nustačius studijų programos kompetencijų sąrašą būtina numatyti ir instrumentą kiekvienos kompetencijos įgijimo lygiui pamatuoti – suformuluoti **programos studijų siekinius**.

4. **Studijų programos sandara** grindžiama studijų dalykais (moduliais) ir jų ugdomas kompetencijas atitinkančiu **studijų kreditų** skaičiumi. Studijų programos sandara turi būti tokia, kad leistų tolydžiai ir optimaliai siekti studijų siekinių, reikalingų numatyto lygmens bendrosioms ir dalykinėms kompetencijoms ir kvalifikacijai įgyti. Formuodami studijų programos turinį, programos rengėjai turi apsispręsti, ar studijų programa bus dalykinė (kai dalyko apimtis kreditais įvairuoja) ar modulinė (kai kiekvieno modulio apimtis paremta aukštosios mokyklos nustatytu kartotinu kreditų skaičiumi, pvz., 5–10–15 ar 6–12–18).

5. Įtraukiant į programą konkretų studijų dalyką (modulį) nurodoma, kurią iš **kompetencijų ir kokių lygmeniu** jis padeda ugdyti. Priklausomai nuo ugdomų kompetencijų, formuluojami ir **dalyko (modulio) studijų siekiniai**. Kitaip tariant, tik tarpusavyje susijusios studijų programos dalys – studijų dalykai (moduliai) ar jų blokai, sudarantys **darnią visumą**, leis **kryptingai** siekti galutinio ugdymo tikslo. Šis principas taikytinas ne tik privalomiesiems dalykams (moduliams), bet ir pasirenkamiesiems, kurie padeda išryškinti programos profilį, skiriamuosius bruožus ir suteikia studentams galimybę pritaikyti studijų programą savo reikmėms (pvz.: gretutinių studijų galimybė, gilinamoji specializacija ir t. t.).

6. Apibrėžus studijų siekinius reikia įvertinti kiekvieno dalyko (modulio) **apimtį kreditais**. Šioje stadijoje svarbu pasirinkti optimalius ir derančius su studijų siekiniais **mokymo(si) ir (įsi)vertinimo metodus**, kurie laidos studijų siekinių virsmą studento pasiekimais. Kiekvienam į programą įtrauktam studijų dalykui (moduliui) reikia parinkti adekvačias dėstytojo ir studento bendro ir savarankiško darbo formas, būdus ir apimtį bei studento pasiekimų (įsi)vertinimo būdus. Vienokių ar kitokių mokymo(si) metodų taikymą iš dalies nulemia ir konkrečios studijų krypties specifika.

7. Pabrėžtina, kad studijos yra **orientuotos į studentą**, taigi studentas turi atsidurti mokymo(si) centre kaip aktyvus, priimantis sprendimus ir už juos atsakantis studijų proceso dalyvis. Todėl būtina numatyti pakankamai laiko studento savarankiškam darbui, konsultacijoms ir grįžtamajam ryšiui, taikant studijų **stebėsenos ir vertinimo priemones**. Studijų programos ir dalyko (modulio) apraše suplanuotas mokymosi krūvis vykdant programą turi būti nuolat stebimas, tikrinamas, renkant ir analizuojant informaciją apie faktinį studento darbo krūvį, pvz., pasitelkus studentų apklausas, ir, jei reikia, perskaičiuojamas, tikslinamas.

Įgyvendinant į studentą orientuotas studijas aukštojoje mokykloje turi egzistuoti **vidinė kokybės užtikrinimo sistema**, kuri, kaip ir **išorinis** aukštosios mokyklos ar studijų programos **vertinimas**, turi būti ne ribojamojo, bet skatinamojo ir tobulinamojo pobūdžio.

¹ *Shared 'Dublin' descriptors for Short Cycle, First Cycle, Second Cycle and Third Cycle Awards*. 2004. A report from a Joint Quality Initiative informal group; *Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašas* (patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 535); *Studijų pakopų aprašas* (patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. V-2212).

² *Studijų sričių ir krypčių, pagal kurias vyksta studijos aukštosiose mokyklose, sąrašas* (patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1749); *Studijų kryptis sudarančių šakų sąrašas* (patvirtintas Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2010 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. V-222).

IV. Kreditų kaupimas, perkėlimas ir pripažinimas

Nacionalinė studijų kreditų sistema sudaro dermės su kitų aukštųjų mokyklų ir valstybių aukštojo mokslo sistemomis prielaidas. Tiek turinio, tiek administraciniu požiūriu ji tampa atpažįstama, aiški, skaidri ir visiems suprantama. Tai leidžia studentui **kreditus kausti** ir juos **perkelti**. Kreditų kaupimas neapsiriboja tik formaliosiomis studijomis, sudaromos sąlygos ir neformaliojo ar savaiminio mokymosi metu **įgytoms kompetencijoms** pripažinti ir šiuo pagrindu suteikti kreditus formaliosiose studijose. Tinkamai taikoma studijų kreditų sistema yra priemonių rinkinys, leidžiantis įvairiais būdais siekti aukštojo mokslo kvalifikacijos (kreditų kaupimas, perkėlimas ir pripažinimas) bei įgyvendinti mokymosi visą gyvenimą siekius.

- Studentas kreditus gali kausti tiek mokydamasis pagal formaliąsias studijų programas, tiek studijuodamas atskirus dalykus (modulius), tiek pagal neformaliojo ugdymo programas;
- studentas kreditus gauna tik gavęs teigiamą įvertinimą, t. y. parodęs, kad pasiekė programos ar dalyko (modulio) apraše numatytus studijų siekinius;
- sukaupti studijų kreditai gali būti perkelti į kitas studijų programas ar dalykus (modulius) ir panaudojami tęsiant atitinkamas studijas;
- norint perkelti studijų metu sukauptus kreditus, turi būti lyginami ankstesnių studijų ir dabartinių studijų siekiniai ir studento darbo krūvis, reikalingas jiems įgyvendinti. Studijų programos ar dalyko (modulio) siekinius atitinkantys kreditai gali būti perkelti iš vieno dalyko (modulio) į kitą, iš vienos studijų programos į kitą, iš vienos aukštosios mokyklos į kitą, nepriklausomai nuo šalies;
- perkeliant kreditus, turi būti aiškiai įvertintas jų lygmuo – kurią studijų pakopą jis atitinka; aiškiai apibrėžtais atvejais kreditai gali būti perkelti tarp skirtingų studijų pakopų;
- neformaliojo ar savaiminio mokymosi metu įgytų kompetencijų vertinimas yra grindžiamas įrodymais, kad jos yra išugdytos, ir (ar) pasitelkiant įvairius kompetencijų lygmens įvertinimo metodus;
- už pakartotus studento pasiekimus kreditai neįskaitomi.

V. Teisinio reguliavimo principai

Yra trys pagrindiniai nacionalinės studijų kreditų sistemos kūrimo ir funkcionavimo teisinio reguliavimo modeliai:

- preskriptyvus modelis (svarbiausi požymiai – reguliavimas, grindžiamas įstatymais ir (ar) ministerijų nutarimais; labai aktyvus ir lemiantis valdžios institucijų dalyvavimas);
- susitarimų modelis (svarbiausi požymiai – rektorių ir kolegijų direktorių konferencijų, už kvalifikacijas atsakingų institucijų arba šalies aukštojo mokslo institucijų susitarimai; valdžios institucijų dalyvavimas nėra aktyvus: sprendimą priima tiesioginiai aukštojo mokslo sistemos dalyviai – aukštojo mokslo institucijos, jų asociacijos, kokybės užtikrinimo agentūros ir kt.);
- gerosios praktikos modelis (svarbiausi požymiai – nėra griežto reglamentavimo, institucijos gali laisvai nuspręsti, kokią sistemą taikyti; ECTS ir *Tuning* paprastai laikomi gerosios praktikos pavyzdžiais; nacionalinės aukštojo mokslo institucijos atvirojo koordinavimo metodo dvasia tiesiogiai orientuojasi į rekomendacinius Europos aukštojo mokslo erdvės dokumentus ir gerąją praktiką).

Studijų proceso teisinio reguliavimo analizė, atlikta nacionaliniu, tarpinstituciniu ir instituciniu aspektu, atskleidžia, kad Lietuvoje akivaizdžiai dominuoja nacionalinio lygmens teisės aktai, paliekantys gana mažai erdvės tarpinstituciniams susitarimams bei varžantys

aukštosios mokyklos autonomiją³. Būtina siekti, kad ši preskriptyvų teisinio reguliavimo modelį pakeistų **susitarimais grindžiamas modelis**, svorio centrą perkeltiant į tarpusavyje glaudžiai bendradarbiaujančias aukštojo mokslo institucijas ir suteikiant joms kur kas didesnę pasirinkimo laisvę. Švietimo ir mokslo ministerijos bei kitų valstybės mokslo ir studijų politiką įgyvendinančių institucijų leidžiamų teisės aktų pagrindą turi sudaryti aukštųjų mokyklų ir joms atstovaujančių organizacijų bendras susitarimas.

Susitarimų modelio įtvirtinimas **nacionaliniu lygmeniu** reiškia, kad įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojami tik patys pagrindiniai nacionalinės studijų kreditų sistemos įgyvendinimo klausimai. Šiuo metu galiojančioje Mokslo ir studijų įstatymo redakcijoje ir kituose nacionaliniuose teisės aktuose turi būti padarytos šios pataisos ir papildymai:

1. bendrąjį studijų kryptių ir studijų programų reglamentavimą perkelti į aukštųjų mokyklų ir socialinių dalininkų susitarimo lygmenį;
2. užtikrinti, kad studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarka atitiktų nacionalinės studijų kreditų sistemos koncepciją;
3. nustatyti nacionalinės studijų kreditų sistemos sąsajas su nacionaline kvalifikacijų sistema;
4. nustatyti, kad kredito vertė gali kisti nuo 25 iki 30 valandų, atsisakant griežto reglamentavimo, kuris nustato, kad vienu studijų metų trukmė lygi 1600 val.;
5. nustatyti, kad studijų ištestine forma vienu metų apimtis turi būti ne didesnė kaip 45 kreditai, kai nuolatinės formos studijoms taikoma 60 kreditų norma;
6. pakoreguoti studijų programas reglamentuojančius teisės aktus, įteisinant tarpkryptinių ir tarpstritinių studijų galimybę;
7. nustatyti lankstesnį vienisijų studijų reguliavimą (atsižvelgiant į įstatymo nustatytus pirmosios ir antrosios studijų pakopų reikalavimus), atsisakant griežto pirmosios studijų dalies apimties reglamentavimo (dabar nustatyta, kad tai – 240 kreditų).

Kad susitarimu pagrįstas reguliavimo modelis veiktų, reikalingas **tarpinstitucinio lygmens** bendradarbiavimas tarp aukštųjų mokyklų ir socialinių dalininkų. Šiam bendradarbiavimui reikalinga prielaida – sukurti aukštųjų mokyklų bendradarbiavimo platformą, kuri užtikrintų iš centralizuoto reglamentavimo srities perduodamų funkcijų įgyvendinimą.

Instituciniu lygmeniu aukštosios mokyklos turėtų nusistatyti savo reguliavimą nacionalinio studijų kredito taikymo srityse:

1. nustatydamas tik joms būdingą studijų programų pobūdį ir studijų siekinius;
2. pasirinkdamas kreditų skaičiavimo metodiką, aiškiai ją aprašydamas ir viešai paskelbdamas, kad būtų maksimaliai užtikrinamas skaidrumo ir aiškumo principų įgyvendinimas;
3. nustatydamas vidinę kreditų kaupimo, perkėlimo ir pripažinimo tvarką ir viešai ją paskelbdamas;
4. reglamentuodamas aiškiais kriterijais grindžiamą studento pasiekimų vertinimo sistemą;
5. sukurdamos stebėsenos sistemą, leidžiančią nuolat tikslinti studento darbo krūvį;
6. apsispręsdamos, ar taikyti dalykinę ar modulinę studijų sistemą;
7. rengdamos ir atnaujindamos studijų programas pagal Lietuvos kvalifikacijų sandarą ir studijų pakopų aprašus;
8. užtikrindamos būtinas priemones individualizuotoms studijoms įgyvendinti;
9. sukurdamos dėstytojų darbo krūvio apskaitos sistemą, atitinkančią studentų mokymosi ir jų pasiekimų vertinimo metodus.

³ Estermann, T., Nokkala, T., Steinel, M. *University Autonomy in Europe II. The Scorecard*. 2011. http://www.eua.be/Libraries/Publications_homepage_list/University_Autonomy_in_Europe_II_-_The_Scorecard.sflb.ashx